



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Kamusal alanda anadil kullanımının engellenmesinin neden olduğu sorunların tespiti ve çözüm yollarının geliştirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98 inci, İçtüzüğü'nün 104 üncü ve 105 inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ve teklif ederiz.

Meral DANIŞ BEŞTAŞ

Adana Milletvekili

GEREKÇE

Dil; bireysel ve kültürel kimliğin oluşumunun ana unsurudur. Yani bireyler için olduğu kadar sosyolojik ilişki bakımından da bireyin kendini tanımlaması noktasında temel bir referans teşkil etmektedir. Buradan hareketle, ulusal dilde zorunlu eğitim, kamu makamları önünde ulusal dilin kullanılma gerekliliği ve zorunlu askerlik gibi uygulamaların bir ülkede dilsel bütünlüğü yaratmak amacına yönelik olarak şart koşulmasına karşın, anadil kullanımının topyekûn engellenmesi toplumsal kırılmalara ve hatta telafisi imkansız zararlara yol açmaktadır. Örneğin sosyolojik açıdan kullanılmayan dilin zamanla unutulup ölü dillere dönüşmesi şeklinde tezahür edebilecek nitelikteki zararlar bu bakış açısının ürünüdür. Nitekim Manyas'ta yaşayan Tevfik Esen'in 1992 yılında ölümü ile Ubıhça ölü diller arasında yer almıştır. Kültürel mirasın acı kaybının başka diller açısından da gerçekleşeceği endişesini taşımak durumunda ve dil haklarına sahip çıkmak zorundayız.

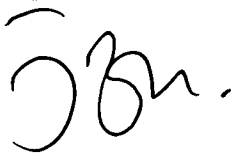
Kuşkusuz anadil kullanımının engellenmesinin, kültürel haklara verdiği zarar kadar yaratacağı başka zararlar da söz konusudur. Kamusal alanda anadil yasağından kaynaklı olarak hastanelerde kendini ifade edemeyen vatandaşlara uygun tedavilerin uygulanmadığı, mahkemelerde anadilde savunma imkanının kısıtlılığından ötürü kendini savunamayan bireyin uğradığı zararı geniş kapsamlı değerlendirmek durumundayız. Uğranılan zararların çeşitli boyutları mevcuttur. Örneğin uçaklarda farklı dillerde anons yapılmaması çoğu kez kritik ve

hayati neticeleri doğurabilmektedir. Bu örnekleri çeşitlendirmek mümkün elbette. Zira bireyin dilini kullanımına dair hakları dil hakları kapsamında olup bu haklar, ayırım yasağı, ifade hürriyeti ve özel yaşama saygı gibi genel insan hakları standartlarından doğmuştur.

Dili kullanım özgürlüğü, ifade özgürlüğü ile doğrudan ilgilidir. Uluslararası sözleşmelerde dil haklarıyla ilgili azınlık dillerinin eğitim, yargı, kamu yönetimi, medya ve ekonomik, sosyal ve kültürel hayatta kullanımıyla ilgili çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda, özel işler ve ticari ilişkilerde, idari makamlar önünde ve kamu hizmetlerinde, medyada, yargı makamları önünde ve eğitim alanında azınlık dilinin kullanımı ile azınlık dillerinde ad ve soyada sahip olmak gibi dil haklarından bahsedilmektedir. Bu husus uluslararası hukuk tarafından benimsenmiştir ve azınlıkların dilsel haklarından çok kanun önünde eşitlik ve ayrımcılığa tabi tutulmama ve adil yargılanma koşullarının sağlanmasıyla ilgilidir. Azınlıklar, kendi anadillerini kamu otoriteleriyle olan ilişkilerinde kullanma haklarını, geleneksel olarak var oldukları bölgelerde, önemli sayıda oldukları zaman ve yeterince talep olduğu takdirde elde etmektedirler.

2002-2004 yılları arasında Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde, AB'nin çok kültürlülük felsefesi çerçevesinde uyguladığı politikalara uyum sağlayabilmek, AB üyeliğinin siyasi kriterleri olan Kopenhag Kriterlerinin gereğini yerine getirmek amacıyla "3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun" gözden geçirilerek, kanuna yapılan eklemeye, Türkçe dışındaki farklı dil ve lehçelerde yayın yapılması mümkün hale gelmiştir. 2004 yılında yapılan yeni düzenlemeyle TRT'ye verilen tekel kaldırılmış, yayın yapabilme hakkı ulusal radyo ve kanallara da tanınmıştır. Bahse konu düzenlemeler, Türkiye'deki yasaklayıcı dil politikasının terkedilmesinde önemli dönemeçlerdendir.

Bu dönemeçler sayesinde vatandaşların birbirlerinin dilini ve dolayısıyla kültürünü tanımaları olanaklı olmaktadır. Örneğin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Kürtçe yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Hakeza Arapça, Süryanice, Ermenice'nin yanı sıra ülkenin İç Anadolu, Kuzey ve Batı illerinde Çerkesce, Lazca, Pomakça gibi çeşitli diller ağırlıktadır. Buradan hareketle halkın talep ve eğilimleri doğrultusunda kamusal alanda anadil kullanımına dair engellerin kaldırılması ve anadilde hizmetlerin verilmesi toplumsal bütünleşme için olduğu kadar bireyin yaşamsal faaliyetlerini yerine getirmesi noktasında da büyük öneme sahiptir. Ezcümle anadil kullanımının engellenmesinin neden olduğu sorun alanlarının tespiti ve kamusal alanda anadil kullanımının sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülmesi zaruridir.



1. İdris Baluken
HDP Diyarbakır Milletvekili



2. Filiz KERESTECİOĞLU
HDP İstanbul Milletvekili



3. Garo PAYLAN
HDP İstanbul Milletvekili



4. Huda KAYA
HDP İstanbul Milletvekili



6. Müslüm DOĞAN
HDP İzmir Milletvekili



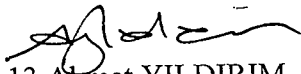
8. Ali ATALAN
HDP Mardin Milletvekili



9. Erol DORA
HDP Mardin Milletvekili



11. Mithat SANCAR
HDP Mardin Milletvekili



13. Ahmet YILDIRIM
HDP Muş Milletvekili



14. Burett ÇELİK ÖZKAN
HDP Muş Milletvekili



15. Besime KONCA
HDP Siirt Milletvekili



16. Kadri YILDIRIM
HDP Siirt Milletvekili

17. Aycaan İRMEZ
HDP Şırnak Milletvekili

18. Faysal SARIYILDIZ
HDP Şırnak Milletvekili

19. Ferhat ENCU
HDP Şırnak Milletvekili

20. Leyla BİRLİK
HDP Şırnak Milletvekili

21. Dilek ÖCALAN
HDP Şanlıurfa Milletvekili

22. İbrahim AYHAN
HDP Şanlıurfa Milletvekili

23. Osman BAYDEMİR
HDP Şanlıurfa Milletvekili

24. Alican ÖNLÜ
HDP Tunceli Milletvekili

27. Nadir YILDIRIM
HDP Van Milletvekili

28. Tuğba HEZER ÖZTÜRK
HDP Van Milletvekili